

4. Enciklopedija osviti / Akad. ped. nauk Ukraïni ; glavnij red. V. G. Kremen'. – K. : Jurinkom Inter, 2008. – 1040 p.
5. Zhitteva kompetentnist' osobistosti : nauko-metodichnij posibnik / Za red. L. V. Sohan', I. G. Ermakova, G. M. Nesen. – K. : Bogdana, 2003. – 520 p.
6. Zeer E. M. Kompetentnostnyj podhod k modernizacii professional'nogo obrazovanija / E. M. Zeer, E. V. Symanjuk // Vysshee obrazovanie v Rossii. – 2005. – №4. – P. 24-28.
7. Kislova M. A. Ponjattja kompetentnogo pidhodu ta ključovoi kompetentnosti pri navchanni vishhij matematiki / M. A. Kislova // Visnik Krivoriz'kogo nacional'nogo universitetu : zbirnik naukovih prac'. – Krivij Rig : Vidavnicij centr KTU, 2012. – Vol. 31. – P. 3-6.
8. Kitajgorodskaja G. A. Metodika intensivnogo obuchenija inostrannym jazykam / G. A. Kitajgorodskaja. – M., 1986. – 213 p.
9. Kompetentnostnyj podhod // Shkol'nye tehnologii. – 2005. – №1. – 7 p.
10. Kompetentnostnyj podhod v pedagogičeskom obrazovanii : kollektivnaja monografija / Pod red. prof. V. A. Kozyreva i prof. N. F. Radionovoj. – SPb. : Izd-vo RGPU im. A. I. Gercena, 2004. – 392 p.
11. Konysheva A. V. Anglijskij jazyk. Sovremennye metody obuchenija / A. V. Konysheva. – Minsk : Tetra Sistems, 2007. – 452 p.
12. Mitnik O. Rozvitok profesijnoi kompetentnosti suchasnogo vchitelja: realii i perspektivi / O. Mitnik // Pochatkova shkola. – 2009. – № 11. – P. 35-37.
13. Passov E. I. Kommunikativnoe inozazychnoe obrazovanie: gotovim k dialogu kul'tur / E. I. Passov. – Minsk: Leksis, 2003. – 184 p.
14. Petruh R. B. Kompetentnisnij pidhid u vishhij profesijnij osviti / R. B. Petruh, V. M. Tesljuk // Naukovij visnik Nacional'nogo universitetu bioresursiv i prirodokoristuvannja Ukraïni. Serija: Pedagogika, psihologija, filosofija : zbirnik naukovih prac'. – 2010. – Vol. 155. – T. 1. – P. 53-59.
15. Pometun O. I. Kompetentnisnij pidhid u suchasnij istorichnij osviti / O. I. Pometun // Istorija v shkolah Ukraïni. – 2007. – № 6. – P. 3-12.
16. Raven D. Pedagogičeskoe testirovanie: Problemy, zabluždenie, perspektivy / Per. s angl. – M.: Kogito-Centr, 1999. – 144 p.
17. Savchenko O. Zmist shkil'noi osviti na rubezhi stolit' / O. Savchenko // Shljah osviti. – 2000. – №3. – P. 2-6.
18. Hutorskoj A. V. Ključevye kompetencii kak komponent lichnostno-orientirovannoj paradigmy obrazovanija / A. V. Hutorskoj // Učenik v obnovljajushhejsja shcole : sbornik nauchnyh trudov. – M. : IOSO RAO, 2002. – P. 135-157.

УДК 378.015.31.041:37.011.3

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В. А. Фрицюк

orcid.org/0000-0001-6133-2656

В. В. Лилик

У статті розкривається сутність комунікативної культури особистості як складного динамічного особистісного утворення, що відбиває соціально зумовлений рівень розвитку особистості, її готовність до комунікативної діяльності, систему поглядів і дій, які забезпечують задоволення потреб самореалізації та способ досягнення цілей в спілкуванні, плідну доброзичливу взаємодію людей у різних сферах життєдіяльності. Наголошено на важливості розвитку комунікативної культури, умінь професійного спілкування майбутніх учителів, оскільки вони визначають ефективність їхньої діяльності, здатність логічно й аргументовано висловлювати свої думки, налагоджувати сприятливі стосунки з колегами, формувати позитивний соціально-психологічний мікроклімат в учнівському колективі.

Ключові слова: комунікативна культура, майбутні педагоги, професійне спілкування, підготовка вчителя.

DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE CULTURE OF PERSONALITY AS PEDAGOGICAL PROBLEM

V. A. Frytsiuk, V. V. Lylyk

In the paper, the essence of communicational culture of personality as a complex dynamic creation is highlighted. This creation depicts the readiness of personality to communicational activity and a system of views and actions, which help to satisfy necessities in the self-realization and productive interaction of people in different spheres of activity. The importance of development of communicational culture and skills of professional communication of future pedagogues are stressed in the paper. These define efficiency of activity of pedagogues, the ability of logical presenting of arguments and erecting of favorable relationships with colleagues along with forming of positive social-psychological microclimate in the community. It the paper the argument of influence of level of communicative culture of future pedagogues on communicative competence was proved.

Keywords: communicational culture, future pedagogues, professional communication, preparation of a pedagogue.

Нова соціально-економічна політика в Україні, також перехід до ринкових відносин, інтеграція в світову економічну систему, розвиток міжнародних контактів вимагають від вищої школи посилення уваги до підготовки майбутніх педагогів щодо комунікативної діяльності, до оволодіння ними комунікативною культурою та здатністю формувати комунікативні вміння в учнів. Від того, які властивості свого «Я», учитель передає своїм учням, до яких струн їхньої душі він зуміє доторкнутися, залежить майбутнє нашого суспільства, залежать ідеали й учинки майбутніх членів цього суспільства. Цілком зрозуміло, що зробити це може лише той, хто найвищою мірою сам володіє професійною майстерністю, хто здатний і вміє творчо передати багатства людської культури всім своїм учням [3]. Тому проблема формування комунікативної культури майбутніх педагогів є актуальною.

Для майбутніх педагогів важливо розуміти сутність ділових комунікацій у межах соціальних комунікацій, їхню специфіку, порівняно з іншими видами соціальних комунікацій, а також формування компетенцій, пов'язаних із ефективними діловими комунікаціями.

Високий рівень розвитку комунікативної культури, умінь професійного спілкування багато в чому буде визначати ефективність діяльності майбутніх педагогів, їхню здатність логічно і аргументовано висловлювати свої думки, налагоджувати сприятливі стосунки з колегами, формувати позитивний соціально-психологічний мікроклімат в учнівському колективі.

Готовність майбутнього вчителя до формування комунікативної культури учнів є нині одним із важливих показників професійного статусу фахівця. Актуальність проблеми формування комунікативної культури майбутніх педагогів зумовлена розширенням зовнішньоекономічних зв'язків України, виходом її на світовий ринок, необхідністю вивчення світового досвіду та його адаптації до соціально-економічних умов сучасного суспільства тощо [3].

У педагогічній науці нагромаджено значний досвід формування комунікативної культури та окремих її компонентів у майбутніх фахівців в умовах вищої школи, зокрема соціальних педагогів (О. Гура, А. Первушина), учителів (О. Гоголь, О. Кисельова, М. Коць, Л. Лучкіна, А. Москаленко, С. Мусатов, О. Шмайлова, О. Яковліва), менеджерів (К. Богатирьов, В. Лівенцова) тощо [2]. Проблемам розвитку вмінь, необхідних для формування комунікативної культури, присвячені роботи І. Баришнікова, Л. Гегечкорі, І. Драгомирецького, Г. Канєвської, Г. Китайгородської, Н. Котух та ін. Формування професійних комунікативних умінь розглянуто у працях Л. Девіна, Л. Котлярова, М. Лебедева, О. Мирзоян, Л. Смирнкової та ін. Не зважаючи на досить велику кількість наукових досліджень, здійснених у галузі проблем ділового спілкування, разом з тим, на сьогодні відсутні цілісні дослідження формування комунікативної культури майбутніх педагогів у контексті їх професійної підготовки [5].

Мета статті – розглянути формування комунікативної культури майбутнього педагога як педагогічну проблему.

Варто зазначити, що робота з учнем, продуктивна взаємодія з ним здійснюється, насамперед, шляхом мовленнєвого спілкування, що висуває високі вимоги до його здійснення: умінь застосовувати у професійній діяльності психолого-педагогічні знання, враховувати емоційний, психічний чинники регулювання стану і поведінки учня тощо [2]. Саме тому важливо розвивати комунікативну культуру майбутнього педагога у процесі його професійної підготовки.

Комунікативна культура особистості відноситься до основних видів культури і надає можливість людині пізнавати себе та інших через головне джерело культури – діяльність. Як зазначає Джон Томпсон, «споконвічні» культурні теми циркулюють у комунікативній діяльності, підсилюючи культуру. «Культура – це набір понять, які містяться в символічних формах, включаючи дії, висловлювання і різні значущі об'єкти, через які індивідууми спілкуються між собою й обмінюються досвідом, поняттями і віруваннями» [9, с.132]. Зауважимо, що в науковій літературі натрапляємо на різні трактування понять «культура», «комунікативна культура». Так, наприклад, у філософському словнику наведене таке визначення культури: «культура – це соціально-прогресивна творча діяльність людства, яка є діалектичною єдністю процесів опредмечування (створення норм, цінностей, знакових систем) та розпредмечування (освоєння культурної спадщини) і спрямована на перетворення дійсності, всебічне виявлення і розвиток сутнісних сил людини» [11].

У контексті дослідження нас цікавить комунікативна культура особистості, чи культура спілкування.

Найчастіше культуру спілкування розуміють як такий ступінь розвитку соціальної діяльності, що передбачає створення і дотримання етичних, моральних, ціннісних норм, психологічних принципів і прийомів спілкування, яке спрямоване на обмін інформацією і ґрунтується на взаєморозумінні його суб'єктів [2]. Це стосується й майбутнього педагога.

Спілкування і комунікація як складові комунікативної діяльності, становлять єдине утворення, складне не тільки за формою його прояву, але і за психологічними механізмами, що його забезпечують. Під першим розуміють джерело інформації, під другим – власне повідомлення у широкому розумінні слова, оформлене таким чином, що до нього можуть бути додані значеннєві компоненти, емоційні прояви й

об'єкт, що, з одного боку, виступає об'єктом комунікативної діяльності (він предмет комунікативного впливу), а з іншого – суб'єктом, оскільки засвоєння передбачуваної інформації здійснюється ним із власних позицій, вибірково спрямовано й самостійно, що свідчить про власну активність індивіда [7, с. 11-12].

Комунікативну культуру розглядають як частину культури спілкування, що відбиває ступінь оволодіння педагогом знаннями етичних норм, психологічних принципів і закономірностей спілкування, уміннями і навичками спілкування та використання їх у практичній діяльності відповідно до власних ціннісних установок і орієнтацій [2].

Комунікативна культура – це структурно-функціональна єдність комунікативних знань, якостей і вмінь людини, що мають для неї особистісний, соціально значущий смисл. Вона являє собою психологічне знаряддя суб'єкта спілкування. Розвиток культури спілкування детермінується особистісною мотивацією суб'єкта комунікативної діяльності. Це продукт процесу спілкування, який у діяльності спілкування формується, розвивається й виявляється [3].

Комунікативну культуру як складову загальної культури особистості розглядає І. Тимченко. Дослідниця вважає, що комунікативна культура – це система поглядів та дій, що поєднуються в модель орієнтацій для задоволення потреб самореалізації і є способом досягнення мети під час спілкування з іншими людьми. На думку науковця, необхідно враховувати особливості формування комунікативної культури, як такої, що сприяє ефективному розвитку комунікативних навичок майбутніх фахівців [8, с. 29].

У результаті теоретичного аналізу літератури Е. Манжос зробила висновок, що комунікативна культура – це складне динамічне особистісне утворення, що відбиває соціально зумовлений рівень розвитку особистості, її готовність до комунікативної діяльності, систему поглядів і дій, які забезпечують задоволення потреб самореалізації та спосіб досягнення цілей в спілкуванні, плідну доброзичливу взаємодію людей у різних сферах життєдіяльності [3].

У контексті нашого дослідження велике значення мають роботи Г. Сагач, у яких розглядаються в комплексі мовні і немовні вміння як засоби мистецтва ділової комунікації. Автор бачить шлях до комунікативної культури особистості через оволодіння гуманістичною риторикою, що являє собою каркас, технологію, модель стійкої переконуючої комунікації і розвиває в людині, поряд з іншими особистісними якостями, культуру мови і культуру спілкування. Саме риторика, доводить Г. Сагач, дає можливість людині реалізувати себе в обраній спеціальності, тому що навчає мислити, говорити, спілкуватися [4].

Науковці, аналізуючи рівень підготовленості випускників вищих навчальних закладів до комунікативної діяльності визначають істотні недоліки у формуванні їхньої комунікативної культури та комунікативних умінь. Насамперед, це низький рівень загальної комунікативної компетенції, невміння встановлювати і підтримувати міжособистісні ділові контакти тощо. Аналіз навчального процесу показує, що належною мірою не реалізуються можливості змісту дисциплін, форм організації, методів і засобів навчання для цілеспрямованого формування і розвитку комунікативних умінь майбутніх фахівців [5]. Це стосується й підготовки майбутніх педагогів.

Погоджуємося з О. Уваркіною, яка, розрізняючи у структурі комунікативної культури особистості ціннісний і діяльнісний компоненти, запропонувала два етапи її формування у процесі вивчення студентами дисциплін психолого-педагогічного циклу. Усвідомлення цінностей і необхідності оволодіння комунікативною культурою стало метою першого етапу, а завданням другого – формування комунікативних умінь студентів у конкретній діяльності. Основними методами обрано рольові і ділові ігри, створення ситуацій для ознайомлення з правилами етикету і принципами безконфліктного спілкування. Розроблена вченою технологія передбачає формування мотиваційної основи діяльності, засвоєння студентами системи гуманістичних цінностей, залучення до конкретних ситуацій, створення мікроклімату на заняттях, стимулювання до самовдосконалення [10].

Головними методами у методиці формування комунікативної культури майбутніх фахівців, запропонованій І. Тимченко, є ігрові (рольова і ділова гра, програвання ситуативних епізодичних ролей), що дозволяють підвищити активність студентів у розвитку навичок мовленнєвої культури, визначенні стратегії комунікативної поведінки. Дослідниця акцентує увагу на навчально-виховних можливостях ігрових методів: підвищення мотивації студентів до навчальної діяльності; автоматизування умінь і навичок у комунікативних ситуаціях, що імітують ситуації ділового професійного спілкування; виховання моральних якостей сучасної ділової людини: доброзичливості, готовності до ділового партнерства, здатності приймати рішення, відповідальності, уміння слухати співрозмовника, вести ділову бесіду тощо. На думку І. Тимченко, ігри є дієвим засобом формування комунікативних умінь, тренування пам'яті, логічності і послідовності мислення тощо [8].

В умовах становлення ринкових відносин у суспільстві особливого важливого значення набувають професіоналізм, компетентність та високий рівень комунікабельності різного рівня керівників освітніх закладів або менеджерів. Лише високий рівень комунікативних умінь менеджера може забезпечити йому

професійне вирішення різноманітних проблем, з якими доводиться стикатися у щоденній діяльності. У країнах, що займають чільні місця у сфері економіки, доведеним є факт, що рівень комунікативної компетенції ділової людини є запорукою її успіху у справах. Тому кожний майбутній менеджер, отримуючи спеціальну освіту, водночас має оволодівати комунікативними вміннями [5]. Це стосується й майбутніх менеджерів освітніх закладів.

Отже, на підставі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури, можна зробити висновок, що комунікативна культура є одним з важливих компонентів професійної компетентності майбутнього педагога. Вона поєднує в собі комплекс перцептивних, інтерактивних, когнітивних аспектів ділового спілкування, а також умінь гнучко реалізовувати їх на практиці з метою забезпечення ефективності спільної діяльності. Рівень розвитку комунікативної культури майбутніх педагогів характеризує певним чином їхню комунікативну компетентність, яка дозволяє здійснювати міжсуб'єктну взаємодію, спрямовану на ефективне виконання професійних функцій.

Література

1. Зигерт В. Руководит без конфликтов / В. Зигерт, Л. Ланг. – Москва, 1984. – 254 с.
2. М'ясоїд Г. І. Педагогічні умови розвитку комунікативної культури соціальних інспекторів : дис. ... канд. пед. наук / Галина Іванівна М'ясоїд –Дніпропетровськ. 2005. – 317 с.
3. Манжос Е. О. Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до формування комунікативної культури учнів старшої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського / Е. О. Манжос. – Вінниця, 2011. – 20 с.
4. Сагач Г. М. Мистецтво ділової комунікації: Навчальний посібник / Г. М. Сагач. – Київ : Київс. ін-т. банкірів банку «Україна», 1996. – 180 с.
5. Сікорська Л. О. Формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів у процесі вивчення іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук / Лариса Олегівна Сікорська. – Київ, 2005. – 225 с.
6. Соколова В. В. Культура речи и культура общения / В. В. Соколова. – Москва : Просвещение, 1995. – 191 с.
7. Социальная психология: история, теория. Эмпирические исследования / Под. ред. Е. С. Кузьмина, В. Е. Семенова. – Ленинград : ЛГУ, 1979. – 288 с.
8. Тимченко И. И. Формирование коммуникативной культуры студентов в процессе изучения предметов гуманитарного цикла: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – Киевск. нац. лингвистич. ун-т / И. И. Тимченко. – К., 2001. – 174 с.
9. Томпсон С. Осваиваем мультимедиа: пер. с англ. / Томпсон Стивен, Кейт Эмшир. – Москва : Восточная Книжная Компания, 1997. – 288 с.
10. Уваркіна О. В. Формування комунікативної культури студентів вищих медичних закладів освіти в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – Ін-т вищої освіти АПН України / О. В. Уваркіна. – Київ, 2003. – 22 с.
11. Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. – 6-е изд., перераб. и доп. – Москва : Политиздат, 1991. – 560 с.

References

1. Zyherth V. Rukovodyt bez konfolyktov / V. Zyherth, L. Lanh. – M., 1984. – 254 s.
2. Miasoid H. I. Pedahohichni umovy rozvytku komunikatyvnoi kultury sotsialnykh inspektoriv : dys. ... kand. ped. nauk / Halyna Ivanivna Miasoid –Dnipropetrovsk. 2005. – 317 s.
3. Manzhos E. O. Pidhotovka maibutnoho vchytelia inozemnoi movy do formuvannia komunikatyvnoi kultury uchniv starshoi shkoly: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. – Vinnyts. derzh. ped. un-t im. M. Kotsiubynskoho / E. O. Manzhos. – Vinnytsia, 2011. – 20 s.
4. Sahach H. M. Mystetstvo dilovoi komunikatsii: Navchalnyi posibnyk / H. M. Sahach. – K.: Kyivs. in-t. bankiriv banku «Ukraina», 1996. – 180 s.
5. Sikorska L. O. Formuvannia komunikatyvnykh umin maibutnykh menedzheriv u protsesi vyvchennia inozemnykh mov : dys. ... kand. ped. nauk / Larysa Olehivna Sikorska. – Kyiv. 2005. – 225 s.
6. Sokolova V. V. Kultura rechy y kultura obshchennia / V. V. Sokolova. – M.: Prosveshchenye, 1995. – 191 s.
7. Sotsyalnaia psykholohiya: ystoryia, teoriya. Emyrycheskye yssledovaniya / Pod. red. E. S. Kuzmyna, V. E. Semenova. – L.: LHM, 1979. – 288 s.
8. Tymchenko Y. Y. Formirovanye kommunykativnoi kultury studentov v protsesse yzucheniya predmetov humanitarnoho tsykla: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 – Kyevsk. nats. lnhvystych. un-t / Y. Y. Tymchenko. – K., 2001. – 174 s.
9. Tompson S. Osvayvaem multymedya: per. s anh. / Tompson Styven, Keit Emshyr. – M.: Vostochnaia Knyzhnaia Kompanyia, 1997. – 288 s.
10. Uvarkina O. V. Formuvannia komunikatyvnoi kultury studentiv vyshchyykh medychnykh zakladiv osvity v protsesi vyvchennia psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 – In-t vyshchoi osvity APN Ukrainy / O. V. Uvarkina. – K., 2003. – 22 s.
11. Fylosofskiy slovar / Pod red. Y.T.Frolova. – 6-e yzd., pererab. y dop. – M.: Polytyzdat, 1991. – 560 s.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЦІННІСНИХ УСТАНОВОК НА ТВОРЧУ САМОРЕАЛІЗАЦІЮ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

І. Л. Холковська

У статті пропонується огляд базових ціннісних установок педагога у сфері пізнання, у сфері дії, у сфері переживання. Визначені педагогічні умови формування у майбутніх педагогів ціннісних установок на творчу самореалізацію в професійній діяльності. Підкреслюється важливість організації зустрічі студентів з професійною позицією педагога в її реальному або ідеальному вигляді. Акцентовано увагу на необхідності насичення навчального процесу формами і засобами самовизначення студентів у цінностях педагогічної професії як професійного буття. Зазначено, що стимулювання і підтримка процесу утворення на базі як постійних (курс, група), так і тимчасових організацій (клуби, наукові товариства, творчі групи) студентів є важливою педагогічною умовою формування ціннісних установок на творчу самореалізацію майбутніх учителів. Зазначено на необхідності створення у процесі педагогічної практики навчально-професійної спільноти студентів, викладачів ЗВО і педагогів школи як простору самовизначення студентів у професійній діяльності і пробній творчій самореалізації.

Ключові слова: ціннісні установки, майбутні педагоги, педагогічні умови, самореалізація, професійна діяльність.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING FOR FUTURE TEACHERS OF THE VALUED OPTIONS ON CREATIVE SELF-REALIZATION IN PROFESSIONAL ACTIVITY

I. L. Kholkovska

In the article the base valued options of teacher are analysed in the field of cognition, in the field of action, in the field of experiencing. Certain pedagogical terms of forming for the future teachers of the valued options on creative self-realization in professional activity. Importance of organization of meeting of students is underlined with professional position of teacher in her real or ideal kind. Meeting takes place with professional pedagogical position, firstly, in the process of the real communication and co-operating with teachers; secondly, in the process of communication and co-operation of student with teachers during pedagogical practice; thirdly, due to organization of the special reading and discussion students together with the teacher of authorial texts of prominent teachers. Attention is accented on the necessity of satiation of educational process by forms and facilities of self-determination of students in the values of pedagogical profession as professional life. Self-determination of students in the values of pedagogical life more effectively takes place during business and role-play games, pedagogical and social-psychological training. Stimulation and support of becoming of permanent and temporal organizations (clubs, scientific societies, creative groups) of students are the important condition of forming for the future teachers of the valued options on creative self-realization. An important value has creation in the process of pedagogical practice of educational-professional association of students, teachers and teachers of school as space of self-determination of students in professional activity and trial creative self-realization.

Keywords: the valued options, future teachers, pedagogical terms, self-realization, professional activity.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що з аксіологічної позиції самореалізація педагога є втіленням ним у професійній діяльності своїх екзистенційних цінностей і пов'язаних з ними особистісних педагогічних цілей. Базова ціннісна установка педагога, що самореалізується, – це установка на буття в педагогічній професії, тобто на професійну позицію [5]. Базова ціннісна установка, виходячи зі змісту позиції, може бути конкретизована в часткових ціннісних установках педагога на творчу самореалізацію. У сфері пізнання це: ціннісна установка на особистісне знання; ціннісна установка на розуміння. У сфері дії це: ціннісна установка на спільну творчу діяльність; ціннісна установка на діалогічне спілкування; ціннісна установка на гру. У сфері переживання це: ціннісна установка на емпатію; ціннісна установка на толерантність; ціннісна установка на особистісну рефлексію.

Мета статті: визначити педагогічні умови, що сприяють формуванню у студентів – майбутніх педагогів ціннісних установок.

Виявивши зміст ціннісних установок педагога на творчу самореалізацію в педагогічній діяльності, ми відповідно до мети статті можемо приступити до визначення педагогічних умов, що сприяють формуванню у студентів – майбутніх педагогів ціннісних установок.

Водночас виявляється очевидна складність вирішення цього питання. Говорячи про творчу самореалізацію педагога в професійній діяльності, ми, зрозуміло, припускаємо сам факт наявності такої діяльності. Проте у студентів об'єктивно немає професійної діяльності, їх діяльність – навчальна. Творча самореалізація студентів якщо і відбувається, то не в професійній діяльності.

З відсутністю у студентів професійної діяльності пов'язана ще одна складність. На думку психологів, формування установок (у тому числі ціннісних) відбувається при входженні суб'єкта в діяльність, на її первинному етапі. А. Асмолов у своїй праці «Діяльність і установка» доводить неможливість «ізолюваного